

Op dinsdagnamiddag 9 september eindigt de Internationale Vredesontmoeting in Antwerpen met het eigenlijke 'Gebed voor de vrede'. Leden van de verschillende godsdiensten bidden elk vanuit hun spirituele traditie en op een andere plaats, maar gelijktijdig met elkaar voor vrede. Nadien lopen ze in een bonte stoet door de straten naar de Grote Markt waar de slotplechtigheid wordt gehouden. Broederlijk naast elkaar nemen ze een minuut stilte in acht voor de slachtoffers van oorlogen en gewapende conflicten. Net zoals in München in 2011.

GELOVEN IN DIALOOG IN DEZE TIJD

KAN DIALOOG SOELAAS BRENGEN IN EEN WERELD
WAARIN OORLOG EN GEWELD VERDEELDHEID ZAAIEN?
HOE KUNNEN WE ALS CHRISTENEN ONS STEENTJE BIJDRAGEN EN
DE DIALOOG HANTEREN ALS TAAL VAN VREDE EN VERZOENING?

ASSISI, EEN PROFETIE VAN VREDE

Van 7 tot 9 september 2014 vindt in Antwerpen de Internationale Vredesontmoeting plaats: 'Vrede is de toekomst. Religies en culturen in dialoog. Honderd jaar na WO I'. Meer dan driehonderd vertegenwoordigers van de Kerken en de wereldgodsdiensten komen er samen om elkaar te ontmoeten en van gedachten te wisselen over de conflicthaarden en de grote uitdagingen van onze tijd. Met deze bijeenkomst 'in de geest van Assisi' geeft de Gemeenschap van Sant'Egidio een actuele invulling aan de herdenking van de Eerste Wereldoorlog.

Jan De Volder

Organisator 'Peace is the Future. Religions and Cultures in Dialogue. 100 Years after World War I'

Het was regenachtig en winderig op de heuvel van het Italiaanse Assisi, die 27ste oktober 1986. Maar wat zich daar voor het oog voltrok, was hartverwarmend. Paus Johannes Paulus II, toen nog in de kracht van zijn leven, had vertegenwoordigers van alle wereldgodsdiensten uitgenodigd voor een dag van vasten en gebed voor de vrede. Het beeld van een paus, in het wit gekleed, die samenkwam met verantwoordelijken van andere godsdiensten was nooit gezien. Het sprak aan en ging de wereld rond. 'Assisi 1986' was zo'n profetie waar het pontificaat van de heilige Johannes Paulus II het genie van had.

Een historisch beeld

Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1968) stelde de katholieke Kerk in het document *Nostra Aetate* haar visie op het jodendom en de andere godsdiensten bij. Ze verketterde niet langer andersgelovigen, zoals ze eeuwenlang had gedaan, maar erkende dat er in hen, ondanks alle verschillen, ook vaak "een straal van de waarheid weerkaatste".

Ook het zelfverstaan van de Kerk evolueerde: ze zag zichzelf niet langer louter als behoedster van de geopenbaarde geloofswaarheid, maar meer en meer ook als dienaar van de eenheid van de menselijke familie. Verkondiging van het evangelie en respectvolle dialoog met andersdenkenden konden voortaan samengaan. Als geen ander verstond Johannes Paulus II de kunst om die theologie en die keuze in één 'icoon' te laten spreken. Dat was Assisi 1986.

Zelf verstond ik daar als negentienjarige afgevaardigde van de toen beginnende Gemeenschap van Sant'Egidio in Antwerpen nog niet veel van. Maar wel voelde ik aan dat

hier geschiedenis werd geschreven en dat het een voorrecht was om erbij te mogen zijn.

'Assisi' was een echte profetie, waarvan de waarde met de tijd duidelijk zou worden. In 1986 was de wereld nog in de greep van de ideologische Oost-Westdeling van de Koude Oorlog. Godsdiensten waren op hun retour. Hun rol in de geschiedenis leek uitgespeeld. Maar na het einde van het Sovjetcommunisme bleek hoezeer godsdiensten actoren waren in de nieuwe conflicten die ontstonden. In die jaren lanceerde Samuel Huntington de theorie van de *Clash of Civilizations*, met name de botsing tussen het Westen en de islam. De aanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten en de daaropvolgende oorlogen in Afghanistan en Irak leken zijn gelijk te bewijzen. Hoe moesten christenen reageren? In zekere zin was de profetie van Assisi het echte antwoord op 9/11.

Een beweging van goede wil

In Assisi stelde paus Johannes Paulus II iedereen voor zijn verantwoordelijkheid. "De vrede wacht op vredestichters" en "vrede is een werkplaats die voor iedereen openstaat", zei hij en hij richtte zich in het bijzonder tot de jongeren. De Gemeenschap van Sant'Egidio nam die oproep ernstig. Naast tal van lokale ontmoetingen overal ter wereld organiseert ze sindsdien ieder jaar een driedaagse vredesbijeenkomst van vertegenwoordigers van de wereldgodsdiensten 'in de geest van Assisi'.

Dat gebeurt telkens in een andere stad. Met etappes in Napels, München, Washington, Jeruzalem, Barcelona en Krakau nam 'Assisi' de vorm aan van een originele pelgrimstocht van mensen van goede wil. In 1992 vond deze Internationale Vredesontmoeting plaats in ons

Na het vredesgebed trekt iedereen in een bonte stoet naar de slotplechtigheid. Hier op de religieuze vredesop in 2004 in Milaan.

Op de slotmanifestatie ontsteken de verschillende vertegenwoordigers van de godsdiensten één voor één een kaars voor vrede. Hier op de Internationale Vredesontmoeting in 2012 in Sarajevo.

land, in Leuven en Brussel. Dit jaar, een eeuw na de dramatische Eerste Wereldoorlog, komt ze opnieuw naar ons land en wel naar ons bisdom, op uitnodiging van bisschop Johan Bonny.

Het Gebed voor de Vrede wordt voorafgegaan door twee dagen van interreligieuze rondetafelgesprekken over allerlei actuele thema's, die vrij toegankelijk zijn voor het publiek. Bij die gesprekken worden ook vertegenwoordigers van het humanisme, de politiek, de academische wereld en de burgerlijke maatschappij betrokken. Het samen bidden voor de vrede verloopt simultaan, maar op andere plaatsen en in de traditie van iedere geloofsgemeenschap, om elke schijn van syncretisme te vermijden.

Apotheose is de slotplechtigheid. Op een centraal plein – in Antwerpen de Grote Markt – ondertekenen de vertegenwoordigers van de godsdiensten het appel van de meeting en wisselen ze tekenen van vrede uit, in een symbolische ceremonie die immer ontroert.

Meer dan mooie woorden

Oppervlakkige waarnemers kunnen de indruk hebben dat dit soort ontmoetingen niet meer voortbrengen dan mooie woorden. Niets is minder waar. Tijdens de rondetafelgesprekken en gedurende de informele momenten van de meeting worden tal van contacten gelegd tussen mannen en vrouwen, die sterk van elkaar verschillen en die elkaar anders zelden of nooit ontmoeten. Zo ontstaat een netwerk van mensen van goede wil, van allerlei culturen en geloofstradities. Dat is van goudwaarde in een snel veranderende tijd van globalisering, met soms uit de hand lopende conflicten tussen etnieën en geloofsgemeenschappen.

In de afgelopen kwarteeuw bracht die 'geest van Assisi' al veel concrete vruchten voort van samenwerking, verzoening en vrede. De Gemeenschap van Sant'Egidio en het netwerk van Assisi spelen vaak een vooraanstaande rol bij conflictpreventie of de beëindiging van de gewapende strijd.

Vrede voor Mindanao

De jongste vrucht aan de boom is het vredesakkoord voor Mindanao in de Filipijnen. In tegenstelling tot de rest van het overwegend katholieke land, is de meerderheid van de bevolking er moslim. Decennialang voerde het Moro Islamic Liberation Front er een gewapende strijd voor onafhankelijkheid. Het trieste resultaat: naar schatting 150.000 doden en talloze gewonden en ontheemden. Bovendien werd het conflictgebied hoe langer hoe meer een geschikt terrein voor Al Qaeda-achtige groepen of ordinaire bandieten.

In de zoektocht naar oplossingen was de interreligieuze factor van groot belang. De expertise van twee organisaties, het Indonesische Muhammadiyah en het katholieke Sant'Egidio, speelde een doorslaggevende rol bij de gesprekken die in Maleisië plaatsvonden. De twee organisaties sloten al eerder een samenwerkingsakkoord.

Dit voorjaar was het zover: er werd een vredesakkoord voor Mindanao ondertekend. Dat voorziet het ontstaan van een nieuwe politieke entiteit, Bangsamoro, in 2016. Dat overwegend islamitische gebied krijgt een vergaande politieke en economische autonomie. In ruil daarvoor zal het Moro Islamic Liberation Front geleidelijk zijn milities, ongeveer 12.000 man sterk, ontmantelen. Het akkoord is getekend, maar de vrede

moet nog ingang vinden in de geesten. Ook daartoe zal Sant'Egidio zijn bijdrage leveren, onder meer met verschillende interreligieuze meetings 'in de geest van Assisi'.

Het is maar een van de vele voorbeelden: de interreligieuze component speelt vandaag een doorslaggevende rol in allerlei conflicten, zoals in Syrië of de Centraal-Afrikaanse Republiek en Nigeria. Politieke oplossingen moeten oog hebben voor de religieuze en culturele dimensie van groepen en volkeren. Gelovigen, en in het bijzonder de religieuze leiders, moeten zich ervoor hoeden het geloof te laten kapen door een haatdiscours tegenover andersgelovigen en andersdenkenden, maar dienen het juist aan te wenden als motor voor de opbouw van een samenleving waarin echt 'samen wordt geleefd'. Ook dat is Assisi.

Net zoals vele steden in Europa en daarbuiten heeft ook Antwerpen de geest van Assisi nodig. Door de migratie krijgt de stad in snel tempo een verscheiden uitzicht: dat is het gezicht van de globalisering. Een weg terug naar het verleden bestaat niet. Het is zaak een nieuwe samenleving op te bouwen, waarin gemeenschappen en individuen met elkaar leren samenleven en samen een 'gedeeld burgerschap' opbouwen. De Antwerpse 'trialoog' tussen een priester, een imam en een rabbijn gaf die droom een gezicht. Om die droom te verwezenlijken is de 'geest van Assisi' – die staat voor respect, kennis, ontmoeting, vriendschap, hoffelijkheid, gebed, samenwerking en actie – nodig. De weg erheen is soms hobbelig en vereist geduld en volharding, maar de 'geest van Assisi' stuwt ons voort en helpt ons deze globaliserende wereld leefbaar en menselijk te maken.

© Sant'Egidio

Jongeren van verschillende geloofsovertuigingen nemen het tegen elkaar op tijdens 'Varen voor vrede'. Pret verzekerd. En succes ook, althans als je goed met elkaar weet te communiceren...

© Sant'Egidio

De 22-jarige moslim Yassine Mazgout kijkt uit naar de Internationale Vredesontmoeting van 7 tot 9 september in Antwerpen: "Ik vind het een geweldig mooi en dapper initiatief. Ik hoop dat het mensen in Antwerpen aanzet tot zelfreflectie. Het feit dat zo'n bijeenkomst kan plaatsvinden in 't Stad, met al haar kleuren en smaken, stemt me optimistisch voor de toekomst. In mijn ideale wereld stroomt het daar vol met jongeren van overal. Wij zijn namelijk degenen die vorm zullen geven aan de wereld van morgen. Het lijkt me gepast dat we dat als vrienden doen."

ZOEKEN NAAR WAT ONS VERBINDT

Dialogo en vriendschap tussen verschillende culturen en overtuigingen. Dat moet de boventoon voeren tijdens het jongerenluik van de internationale ontmoeting 'Vrede is de toekomst'. Daarmee willen wij als jongeren van Sant'Egidio tonen dat samenleven wel degelijk mogelijk is en dat ieder van ons op zijn plek en in zijn omgeving het verschil kan maken.

Gledis Shabani

Als jongeren van Sant'Egidio verzetten we ons tegen haat, vooroordelen en onverschilligheid. Al enkele jaren zetten we ons in om te bewijzen dat we met kleine gebaren een groot verschil kunnen maken. Zo organiseerden we in 2009 een jongerenfietsstocht onder het motto *Fietsen voor vrede*. Meer dan tweehonderd jongeren fietsten door Antwerpen van gebedshuis naar gebedshuis om er een vriendschapsverklaring te overhandigen.

Een jaar later namen ploegen van vier jongeren het tijdens ons event *Dialogue on wheels* tegen elkaar op in een gocart. Het bijzondere was niet zozeer dat de Antwerpse Groenplaats die

dag onder een fijn laagje sneeuw bedolven was, wel dat de teams interreligieus samengesteld waren.

Enkel een goede samenwerking tussen alle teamleden leidde je ploeg naar de overwinning!

In 2011 organiseerden we opnieuw een soortgelijk evenement. Tijdens *Varen voor vrede*, een bootwedstrijd in het Bonapartedok in de schaduw van het MAS, namen telkens twee ploegen van zes jongeren van minstens drie verschillende geloofsovertuigingen het tegen elkaar op in een kano. Wilde je niet in rondjes blijven draaien, dan moest je overleggen en samenwerken. Een mooie voorafspiegeling van een interculturele en interreligieuze samenleving. Religieuze leiders en bekende Vlamingen roeiden het demo-parcours.

Het Living Together-festival in 2012 was ongetwijfeld een hoogtepunt. Het was een geslaagde samensmelting van *Varen voor vrede* en een hartverwarmend festival met activiteiten voor jong en oud. "Waarom zouden jongeren van verschillende culturen die tijdens *Varen voor vrede* kunnen samenwerken om te winnen, ook niet op andere momenten en op andere vlakken kunnen samenwerken om andere doelen te bereiken", vraagt de achttienjarige joodse deelnemer Joachim Gabay zich af. "Er is nog steeds racisme en antisemitisme in onze samenleving. Dat moet bestreden worden. Initiatieven zoals *Varen voor vrede* zijn een prima begin."

Of we nu fietsen, varen, karten of dansen, al deze initiatieven hebben één ding met elkaar gemeen: ze tonen op een dynamische manier dat samenleven mogelijk is. Het is een visioen van vrede, dat ons doet hopen voor morgen. We mogen best wat nieuwsgieriger zijn naar

elkaar. We moeten op zoek gaan naar wat ons met elkaar verbindt, in plaats van steeds opnieuw te kijken naar wat ons scheidt. Als we ons hiervoor actief inzetten, kan *Peace* inderdaad *the future* worden!

CONCREET

Het jongerenluik op dinsdag 9 september richt zich speciaal tot studenten en scholen. Het vangt aan met een mooie getuigenis van imam Mohamed Ashafa en pastor James Wuye van de bekende film *The Imam and the Pastor* (BBC documentaire 2006). Als leiders van radicale bewegingen stonden ze jarenlang tegenover elkaar. Na hun verzoening trokken ze rond met een boodschap van vrede en verzoening in Nigeria en in vele andere landen. In de namiddag diept een panel het thema 'dialogo is mogelijk' uit. Nadien trekken we te voet naar een moskee, een kerk, een synagoge en een vrijzinnig centrum om er een vredesboodschap te overhandigen. Daarna nemen we deel aan de slotceremonie op de Grote Markt, die gevolgd wordt door het jongerenfestival *Peace is the future* met verschillende muziekoptredens. Kom jij ook?

Info en programma:
info@peaceisthefuture.be,
www.peaceisthefuture.be, 03 229 04 10.

RELIGIES EN CULTUREN IN DIALOOG

1. Geloof u in het belang van de dialoog?
Hoe geeft u die concreet vorm in uw leven?
2. Nam u reeds deel aan een internationale vredesontmoeting van Sant'Egidio?
Wat draagt u ervan mee?
3. Wat betekent het voor een stad en een lokale kerkgemeenschap om gastvrouw van zo'n ontmoeting te mogen zijn?
4. Hoe werken aan vrede in een Kerk die lijdt?
5. Wat verwacht u van deze ontmoeting in Antwerpen?

MGR. ATHENAGORAS PECKSTADT

1 / Ik groeide op in de geest van dialoog. Mijn ouders brachten ons groot in de traditie van de orthodoxe Kerk, maar zonder enige aversie tegenover de katholieke Kerk. Integendeel, ze onderhielden een nauw en oprecht contact met haar bedienaars en gelovigen en waren ook actief in de dialoog tussen de christelijke Kerken. Reeds in 1969 trokken we met de wagen naar Constantinopel (Istanbul) om er één van de grote figuren van de hedendaagse christelijke dialoog te ontmoeten: de inmiddels overleden oecumenische patriarch Athenagoras. Vijftig jaar geleden ontmoette hij paus Paulus VI in Jeruzalem. Toen metropoliet Bartholomeos van Philadelphia, de huidige oecumenische patriarch in Brussel, me precies 25 jaar geleden tot diaken wijdde, vertrouwde hij mij de naam 'Athenagoras' toe met het uitdrukkelijke verzoek verder te werken aan de toenadering tussen de christelijke Kerken en aan de dialoog tussen de godsdiensten.

2 / Ik was erbij in Brussel (1992), Aken (2003) en Rome (2013). Deze bijeenkomsten creëren een rijk spectrum van kleuren en tradities, van mensen die zich samen buigen over het nobele ideaal van de vrede. Want, zoals onze patriarch het ooit verwoordde, "een oorlog in naam van de godsdiensten is een oorlog tegen de godsdiensten".

3 / Het biedt de godsdiensten de gelegenheid om mensen uit onze contreien te betrekken bij dit grote ideaal van de vrede en hen eraan te herinneren dat God de Koning is van de Vrede. Elke godsdienst is in wezen gebaseerd op het begrip vrede. Dat er oorlogen zijn ontstaan uit conflicten tussen godsdiensten is te wijten aan de zwakheid van de mens, niet aan de principes van de godsdiensten zelf.

4 / Ook al is het moeilijk om in conflictsituaties te werken aan vrede, als godsdiensten zijn we net geroepen een bemiddelende rol te spelen en het welzijn van de mensheid voorop te stellen. Religieuze leiders kunnen samen hun gelovigen oproepen tot vrede, verzoening en wederzijds respect. Oorlogen gaan vaak gepaard met fanatisme en nationaal belang, terwijl onze samenleving in feite steeds meer één groot dorp wordt. We werken sinds decennia aan een Verenigd Europa maar willen toch landen opsplitsen. Zoals in Oekraïne, maar helaas ook in eigen land.

5 / In Antwerpen zal ik onze oecumenische patriarch Bartholomeos vertegenwoordigen. Hij streeft niet alleen naar een her-dynamiseren van de bilaterale dialogen tussen de diverse christelijke Kerken, maar zet ook nieuwe dialogen op touw, zoals een academische dialoog met het jodendom en met de islam. Ik kijk uit naar het weerzien van vele gekende gezichten en de kennismaking met nieuwe mensen die zich engageren voor een betere wereld, waarin vrede, harmonie en wederzijds respect een rode draad vormen.

IMAM JAMAL MAFTOUHI

1 / Als moslim voel ik me verplicht dialoog te voeren met gelovigen en ongelovigen. In tegenstelling tot wat velen denken, roept de islam op tot samen leven. Als je het gesprek aangaat, leer je de ander kennen en hij jou en groeit er vriendschap en vertrouwen. Alles begint bij het aanvaarden van de ander als ander. Dag in dag uit werk ik aan dialoog: op school als leerkracht, in het dagelijks leven en in de Dialoog, een initiatief van Sant'Egidio. Met drie godsdiensten – christenen, joden en moslims – komen we samen naar buiten om een boodschap van vrede te brengen.

2 / Ik was erbij in Milaan (2004) en Sarajevo (2012). Sarajevo liet een diepe indruk na. Waarom moeten we eerst oorlog voeren vooraleer we willen inzien dat er geen andere weg is dan samen te leven? We zijn allemaal dienaren van God. Waarom zouden we dan niet samenleven als kinderen van Adam en Eva? Op zich leren deze bijeenkomsten voor de vrede me niets nieuws, maar ze zijn wel een levendig voorbeeld op wereldschaal. Dat geeft alle deelnemers kracht en energie. Het komt er niet enkel op aan ergens aanwezig te zijn, maar vooral iets achter te laten, zodat de boodschap uitdijt. Inmiddels startte men ook in enkele Arabische landen een dialoog op tussen verschillende geloofsovertuigingen. Dat is bemoedigend.

3 / Het is ontzettend belangrijk dat onze burgers zo'n vredesontmoeting kunnen meemaken, vooral jongeren, want zij moeten de fakkel overnemen. Zo'n ontmoeting geeft ook een belangrijk seintje aan de politieke partijen. Als we elkaar aanvaarden als mens, ik jou en jij mij, dan kunnen we samenleven. Het geloof kan nooit een reden zijn om elkaar de rug toe te keren.

4 / We moeten werken aan vrede daar waar we leven. We moeten klein beginnen, in ons gezin, in onze straat, op onze werkvloer. Natuurlijk moet er ook op wereldschaal aan dialoog gewerkt worden, maar dat is een taak voor politici. De oorlog in Afghanistan, Syrië, Oekraïne . . . die kan ik niet oplossen, maar dat betekent niet dat ik bij de pakken moet gaan neerzitten. Over dialoog moet je niet praten, je moet het doen.

5 / Ik ijver ervoor dat de moslimgemeenschap in Antwerpen in grote getale aanwezig is. Want het is belangrijk dat we een teken geven dat we elkaar aanvaarden zoals we zijn en samen aan de toekomst willen bouwen, ondanks de spanningen die er zijn. Het is vooral belangrijk dat de ontmoeting nawerkt. Ik hoop dat ze iedereen in onze stad oproept om elkaar te aanvaarden, te respecteren, een samenleving in harmonie uit te bouwen en samen vanuit de kracht van het geloof de problemen die er zijn op te lossen.

Mgr. Athenagoras Peckstadt, metropoliet van België, exarch van Nederland en Luxemburg, vertegenwoordiger van het geheel van de orthodoxe Kerk in de Benelux

Imam Jamal Maftouhi

*Rabbi
Aharon Malinsky*

+ Aartsbisschop Severios Hazail Soumi, Patriarchiaal vicariaat van de Syrisch-orthodoxe Kerk van Antiochië

RABBIJN AHARON MALINSKY

1 / Zo'n vijftien jaar reeds ben ik in de Joodse gemeenschap het boegbeeld voor dialoog. Ik geloof in de Bijbelse zin van het samenleven. In de praktijk probeer ik de Joodse gemeenschap mee te betrekken in het interreligieuze verhaal. En dat lukt aardig. Zo organiseer ik in samenwerking met Jan Maes, een katholieke leerkracht, uitwisselingen van klassen tussen Joodse scholen en een katholieke school. Zo leren jongeren over het muurtje kijken en de ander respecteren en aanvaarden. Als gesprekspartner in de dialoog maak ik in scholen duidelijk dat godsdienst geen factor is van maatschappelijke verdeeldheid.

2 / Ik nam reeds deel aan vredesontmoetingen van verschillende organisaties. Deze die door Sant'Egidio worden georganiseerd wegen het meest door qua intensiteit. Elke keer opnieuw draag ik veel mee naar huis: tips van mensen van andere religies, manieren om met jongeren aan vrede te werken.

3 / Antwerpen wordt wel eens het Cordoba aan de Schelde genoemd, maar de waarheid is wat genuanceerder. Er is enige onverdraagzaamheid, niet zozeer tussen de godsdiensten, maar in de samenleving. Zowel met christenen als met moslims werken we goed samen. Zoals in 'Varen voor vrede' (zie blz. 7) en de dialoog. En als je 's ochtends de *Gazet van Antwerpen* openslaat en je leest geen berichten over moordpartijen op racistische basis, zoals bijna dagelijkse kost is elders in Europa, weet je dat we iets verwezenlijkt hebben in deze stad.

4 / Ik ben van de tweede generatie na de Holocaust. Een groot deel van mijn familie werd vermoord. Als Antwerpenaar groeide ik op in de jaren zeventig in de geruststellende gedachte dat ik me geen zorgen hoefde te maken over oorlog. Maar in Oekraïne leven de Joden in een oorlogssituatie. Het antisemitisme wakkert daar in die mate op dat de hoofd rabbijnen hen in april reeds opriepen om het land te verlaten.

5 / Ik hoop dat de vredesontmoeting lang zal nazinderen. Ze kan een trigger zijn voor de godsdiensten en levensbeschouwingen in deze stad om nog meer samen te doen. Er is veel onverschilligheid tegenover religies, maar religie speelt wel degelijk een rol in onze samenleving. Kijk maar naar Syrië en hoe hier strijders worden geronseld! Als religie moeten we een positieve boodschap uitdragen. Vele Antwerpenaren zijn tevreden als we op een fatsoenlijke manier naast elkaar leven, maar het zou nog beter zijn, moesten we mét elkaar leven. Dat toont deze interreligieuze vredesontmoeting. Aan ons om dat nu door te trekken naar de toekomst.

AARTSBISSCHOP SEVERIOS HAZAIL SOUMI

1 / De dialoog ligt aan de basis van ons bestaan als mens. Door Eva te scheppen maakte God duidelijk dat Adam niet alleen kon leven zonder een gelijke met wie hij kon dialogeren. Voor mij is de dialoog de motor van elk menselijk wezen. Het is het levensnoodzakelijke voedsel van de mens. In mijn leven speelt de dialoog dan ook een belangrijke rol. Als verantwoordelijke van een gemeenschap luister ik naar de vragen van de gemeenschap, maar wil ik ook een luisterend oor zijn voor de individuele gelovige. Luisteren is een vorm van dialoog, een uitwisseling van woorden, blikken, vaderlijke gestes. Zo stelt dialoog je in staat je naaste te begrijpen en je in zijn plaats te stellen. Oprechte dialoog staat synoniem voor respect voor de ander. Dan werpt hij steeds vruchten af.

2 / Ik was erbij in Leuven in 1992 en vorig jaar in Rome. Ik ervoer er dat ik niet alleen sta in mijn dagelijkse strijd voor de glorie van de Heer en de eenheid van de christenen. De uitwisselingen, de gebeden, de vreugde, de hoop van deze ontmoetingen zijn een ongelofelijke bron van energie. Je voelt er werkelijk de kracht en de liefde van God tussen ons. We zijn verenigd ondanks onze culturele en theologische verschillen. De grenzen vallen weg en we vinden elkaar als één familie met de Vader.

3 / Het is een zegen voor de stad en haar inwoners, of ze nu christen zijn of niet, want alle mensen dromen ervan om in vrede te leven. Deze ontmoeting nodigt elk van ons uit om in gesprek te treden met elkaar en om de ander in zijn anders-zijn te respecteren. Ze herinnert ons aan het belang van verdraagzaamheid en vergeving, zonder welke er geen vrede mogelijk is. En zonder vrede is er geen hoop en geen toekomst.

4 / In het Nabije en het Midden-Oosten telt men de doden niet meer. De oorlog en de ellende doodden er niet alleen mensen, maar vernietigden er ook projecten en dromen. Er is slechts één weg die naar de vrede leidt en dat is die van de oprechte vergeving, dialoog en verdraagzaamheid. Als christenen moeten we steeds Jezus aan het kruis voor ogen houden en zijn woorden in herinnering brengen: we moeten onze vijanden vergeven en voor hen bidden.

5 / Ik hoop dat deze ontmoeting uitgroeit tot een internationale ontmoeting voor de vrede in Syrië. Politici ontmoeten elkaar en doen hun ding, maar ook kerkmensen kunnen een belangrijke rol spelen voor de vrede in Syrië, het onthaal van immigranten, de humanitaire hulpverlening, enzovoort. De internationale vredesontmoeting van Sant'Egidio is een unieke gelegenheid om initiatieven voor de vrede in Syrië aan te moedigen.

DE VREUGDE VAN HET EVANGELIE

DE DIALOOG, ONMISBAAR ONDERDEEL VAN DE EVANGELISATIE DIE VREDE BEWERKT

“De Kerk verkondigt ‘het Evangelie van de vrede’ (Efesiërs 6, 15)”. Dit is Jezus “die de vrede in persoon is (cf. Efesiërs 2, 14)”, schrijft paus Franciscus in ‘Evangelii Gaudium’ (nr. 239). Daarom is iedere gedoopte geroepen om “een instrument van vrede te zijn en een geloofwaardige getuige van een verzoend leven”. Er zijn drie terreinen waarop de Kerk als volk van God de dialoog moet aangaan: met de staten, met de samenleving en dus met de culturen en de wetenschappen, en met de gelovigen die geen deel uitmaken van de katholieke Kerk.

Rik Hoet

De gelovigen die geen deel uitmaken van de katholieke Kerk kunnen onderverdeeld worden in meerdere groepen. Een eerste groep zijn de niet-katholieke christenen.

“De inzet voor oecumene is een antwoord op het gebed van de Heer Jezus, die vraagt ‘dat allen één mogen zijn’ (Johannes 17, 21). De geloofwaardigheid van de christelijke verkondiging zou veel groter zijn als de christenen hun verdeeldheden zouden overstijgen en als de Kerk ‘de volheid van de katholiciteit, die haar eigen is, zou verwerkelijken in die zonen en dochters, die haar door het doopsel toebehoren, maar van haar volledige gemeenschap gescheiden zijn’” (nr. 244).

De oecumenische dialoog met de niet-katholieke christenen is des te dringender omdat de verdeeldheid onder de christenen een schandaal is dat de geloofwaardigheid van hun getuigenis aantast. Elke vorm van dialoog kan de dialoogerende partners helpen om de werkelijkheid beter te verstaan en samen een rechtvaardigere samenleving uit te bouwen. Niemand heeft immers de waarheid in pacht.

De waarheid is datgene waarop – of voor de christenen: Diegene op Wie – we ons leven kunnen bouwen. Jezus is die waarheid (Johannes 14, 6). En niemand van ons heeft Hem en zijn evangelie helemaal begrepen. Maar vooral is er niemand van ons die ten volle op Hem vertrouwt, zoals Hij op de hemelse Vader. Want anders zouden we elkaar meer liefhebben. Dus kunnen we elkaar helpen om van Hem te leren om te vertrouwen en lief te hebben zoals Hij. Als voorbeeld van wat de katholieke Kerk kan leren van de orthodoxie verwijst paus Franciscus naar “de betekenis van de bisschoppelijke collegialiteit en de ervaring van de synodaliteit” (nr. 246).

“De dialoog en de vriendschap met de kinderen van Israël horen bij het leven van de leerlingen van Jezus” (nr. 248).

Een tweede groep van gelovigen die niet tot de Kerk behoren, is die van het ‘volk van het eerste Verbond’, verbond dat nooit door God herroepen is (cf. Romeinen 11, 29). De Kerk beschouwt dit volk “en zijn geloof als een heilige wortel van haar eigen christelijke identiteit (cf. Romeinen 11, 16-18)”.

Graag wil ik waarschuwen voor de vaak voorkomende maar verkeerde opvatting die het huidige jodendom ziet als de wortel van het christendom. Historisch juist is dat jodendom en christendom

twee verschillende bomen met vele takken zijn, beide ontsproten aan dezelfde wortel van het Jodendom uit de tijd van Jezus. De vriendschap met de Joden maakt dan ook een inherent deel uit van het leven van de leerlingen van Jezus, zoals paus Franciscus in *Evangelii Gaudium* stelt. Terecht, omdat wij tot dezelfde familie van kinderen van Jakob behoren, niet door bloedverwantschap (hoewel dit ook het geval is voor vele Joden), maar wel door de aanvaarding van dezelfde God als hemelse Vader. Daarom kunnen we als christenen niet verlangen van de Joden dat zij zich zouden bekeren tot de ware God, stelt paus Franciscus (nr. 247), ook al kunnen wij als christenen “niet ophouden Jezus als Heer en Messias te verkondigen” (nr. 249).

Wat geldt voor de interreligieuze dialoog in het algemeen, geldt ook voor de dialoog met de joden in het bijzonder: elkaar aanvaarden in onze andersheid is een voorwaarde voor de vrede in de wereld. We dienen elkaars vreugde en leed te delen en samen de rechtvaardigheid en de vrede te dienen (nr. 250).

“Om in dialoog met de islam te treden is een adequate vorming van de gesprekspartners onontbeerlijk. (nr. 253).

In de huidige tijd is de dialoog met de moslims van levensbelang. Zij aanbidden wel de ene barmhartige God, maar de vraag is of die barmhartigheid dezelfde is als die van de christelijke God die in Jezus zijn eigen leven gaf op het kruis (wat in de Koran ontkend wordt!) om armen en zondaars het (eeuwige) leven te geven. In *De Vreugde van het Evangelie* stelt paus Franciscus dat christenen de migranten – ook moslims – gastvrij moeten ontvangen en vraagt hij dat islamlanden op hun beurt volle godsdienstvrijheid zouden gunnen aan christenen (nr. 253).

© Sant'Egidio

© Sant'Egidio

Paus Franciscus en Andrea Riccardi, stichter van Sant'Egidio, omhelzen elkaar op de Internationale Vredesontmoeting in september 2013 in Rome.

Vicaris Rik Hoet en rabbijn Aharon Malinsky groeten elkaar. Imam Jamal Maftouhi kijkt goedkeurend toe.

Verder veroordeelt de paus "hatelijke veralgemeningen, omdat de waarachtige islam en een adequate interpretatie van de Koran zich tegen ieder geweld verzetten" (nr. 253). Het is waar dat de meeste moslims gekant zijn tegen geweld en dat slechts een minderheid van Korangeleerden naar een herinterpretatie van de gewelddadige Koranteksten (bijvoorbeeld soera 2 en 9) zoekt

door hen te binden aan de historische context van Mohammed. Omdat er echter geen centraal godsdienstig gezag bestaat in de islam, kunnen vele imams zich beroepen op Koranteksten om aan te sporen tot geweld. Kern van het probleem is de opvatting dat de Koran een boek is dat Mohammed rechtstreeks uit de hemel gedictieerd kreeg. Sommige moslimgeleerden verkiezen een

'adequate interpretatie van de Koran' en peilen daarbij naar de doelstellingen of bedoelingen van de sharia (maqasid al-shari'a), net zoals de christenen de Bijbel herinterpreteren vanuit de Geest van Jezus en niet 'naar de letter'.

Over de dialoog met andere gelovigen dan joden en moslims weidt *Evangelii Gaudium* niet lang uit. Maar het is duidelijk dat de paus geen tegenstelling ziet tussen 'missie' en 'dialoog', zoals vele christenen wel doen. Vermits de zending van de Kerk erin bestaat de vrede van het Rijk Gods te bevorderen en die vrede er alleen kan komen op de manier die Jezus toonde, is 'dialoog' de 'missie' van de Kerk. De vrede is immers de vrucht van de liefde die de ander aanvaardt in zijn eigenheid, maar hem tegelijk uitnodigt ook lief te hebben zoals Jezus. De weg naar de vrede is die van gesprek, overleg, 'parlement' en nooit die van geweld, onderdrukking, uitbuiting en oorlog.

"De Kerk groeit niet door proberen te bekeren, maar 'door aantrekking'" (nr. 14).

Daarom verzet paus Franciscus zich, trouw aan het Tweede Vaticaans Concilie, tegen 'proselitisme' dat missie opvat als het dwangmatig opleggen aan anderen op een of andere al dan niet zachte of gewelddadige wijze om deel uit te maken van de eigen club. In de Nederlandse versie van *Evangelii Gaudium* wordt deze passage ietwat verzacht door de vertaling 'proberen te bekeren'. In de ogen van de paus gaat het er niet om mensen te werven om Jezus na te volgen op de manier waarop 'mijn' Kerk dat doet, maar komt het erop aan in vrede te leven met alle mensen. Het gaat erom niemand alleen te laten die arm is of ziek, zwak of in nood, zoals Jezus dat deed als Zoon van de Vader en dus Broer van ieder van diens kinderen. Wat is het evangelie anders dan de vreugde dat wij mogen vertrouwen in zo'n Vader en zo'n Broer en delen in hun liefde?

De geest van Assisi

Toen paus Johannes Paulus II op 27 oktober 1986 vertegenwoordigers van alle godsdiensten samenriep in Assisi om te bidden voor de vrede in de wereld stelde hij een profetisch gebaar. Dat lag helemaal in de lijn van de grote aandacht voor de vrede die de pausen in de twintigste eeuw meer en meer tot een van hun hoofdbekommernissen maakten. Is Jezus niet de koning van de vrede tussen de volkeren (cf. Efesiërs 2, 14)?

De samenkomst was geen congres van verantwoordelijken of 'vredesspecialisten' om over vrede te spreken, maar een bijeenkomst van religieuze leiders om te doen wat eigen is aan godsdiensten: vasten en bidden. In een tijd van groeiende globalisering was het een geniale ingeving van Johannes Paulus II om mensen van verschillende geloofsovertuigingen samen te brengen om niet tegen elkaar te bidden (opdat God de vijand zou vernietigen), maar mét elkaar te bidden voor vrede.

Kardinaal Roger Etchegaray die tekende voor de organisatie van deze bijeenkomst, benadrukte dat Assisi niet alleen een interreligieuze ontmoeting wilde zijn, maar ook en vooral een aanzet tot intra-religieuze dialoog: de ontmoeting met de andere dwingt tot bezinning over de eigen godsdienstige praktijk, die "elke godsdienst leidt naar het diepste van zichzelf, langs de duizenden wegen van een steeds nieuwe bekering en steeds op weg naar vrede en solidariteit".

In Assisi werden echter ook pamfletten uitgedeeld die de paus beschuldigden van aanzetten tot afgoderij, vermits hij 'kettens en heidenen' ocriep te bidden volgens hun eigen onware geloof. Zelfs kardinaal Ratzinger, die later als paus Benedictus XVI zelf dergelijke vredesbijeenkomsten zou organiseren, oordeelde aanvankelijk dat de ontmoeting van Assisi beter niet herhaald zou worden uit vrees dat ze verstaan zou worden als een aansporing tot relativisme en syncretisme, alsof de Kerk afstand zou doen van haar geloof dat alleen Jezus de weg naar vrede is.

Intussen is de Internationale Vredesontmoeting een vaste waarde op de kalender. Sinds 1987 organiseert de Gemeenschap van Sant'Egidio elk jaar opnieuw een dergelijke bijeenkomst 'in de geest van Assisi' waar mensen elkaar ontmoeten in vriendschap en gebed en waaruit al talrijke vruchtbare initiatieven van vrede zijn geboren. (RH)